

HEJ, ŠTUDENTJE, NA JURIŠ!

FILMI ŠTUDENTOV IN ŠTUDENTK AGRFT SO BILI ENA SVETLEJŠIH STRANI NA LETOŠNJEM 9. FESTIVALU SLOVENSKEGA FILMA, PO BERI ŠE SKROMNEJŠEM KOT OBIČAJNO. KAR PA NE VELJA ZA ŠTUDENTSKE FILME, IGRANE IN DOKUMENTARNE, KI SMO JIH SKUPAJ VIDELI KAR DESET.

Quick View

MATEJA VALENTINČIČ

Z malce drznosti lahko rečem, da se zdi, da Slovencem kot majhnemu narodu z majhnim vložkom v filmsko produkcijo kaj drugega kot kratki film niti ne more zares uspeti. Da je film v slovenskem prostoru bolj pastorek v primerjavi z drugimi umetniškimi zvrstmi, za slovenstvo avtohtonejšimi, substancialnejšimi, kot sta na primer literatura, sploh poezija, in gledališče, je razvidno tudi iz tega, da se večina nadarjenih mladih režiserjev po diplomi kar nekam izgubi, eni na televizijo, drugi k reklamam. Do prvega celovečerca, ki bi mu ga financial Filmski sklad, pride le redko kdo, nazadnje je to uspelo dvema iz generacije, rojene v prvi polovici 70-ih let, Marku Naberšniku s *Petelinjim zajtrkom* in Janji Glogovac z *L kot ljubezen*. Tretja iz generacije, ki se trenutno ukvarja s postprodukcijo svojega prvenca, je Urška Kos s *Planom B*, ki je nastal v okviru igranega programa Televizije Slovenija. Situacija na slovenski filmski sceni ni zavirljiva, saj je zaradi majhnosti prostora produkcija bolj kot ne odvisna od pičlega – glede na evropske standarde – državnega subvencioniranja, pri čemer si vsak producent, ki ne ve, kdaj bo prišel do naslednjega projekta, zase in za funkcioniranje svoje firme odreže znaten kos proračuna filma, za katerega je avtor na Skladu dobil denar, medtem ko med režiserji samimi zaradi hude konkurence cveti predvsem zavist. V takšno okolje, kjer je »človek človeku po slovensko filmar« bo po koncu študija vržena tudi ta najmlajša generacija z začetka 80-ih let, ki se je tokrat zelo samozavestno predstavila v tekmovalnem programu v Portorožu.

In ne samo v Portorožu. Marko Šantič, Puljčan, ki študira v Sloveniji, je s svojim 13-minutnim igranim filmom *Sretan put Nedime* dokazal, da je močote tudi v

kratki formi doseči močan čustven učinek na gledalca, o čemer priča nagrada za najboljši kratki film na sarajevskem filmskem festivalu in nominacija za nagrado Evropske filmske akademije. Skrivnost uspeha Šantičevega filma zagotovo ni le v izbiri »Bosancem na dušo pisane« zgodbe, temveč v čistem režijskem minimalizmu, v pripovedi, ki je reducirana vse nepotrebne psihološke navlake, kajti zgodba o Bosancu, ki bi rad prepeljal umirajočega brata čez slovensko mejo brez vize, že sama po sebi v dramaturškem smislu napotuje na suspenz, v človeškem na tragedijo, v metaforičnem pa na globalno »stanje stvari« v zvezi z zaprtostjo meja in ozkosrčno emigrantsko politiko bogatih držav. Ena najboljših scenarističnih odločitev se kaže v liku mladega obmejnega policista, ki omahuje med zakonom in lastno človečnostjo. Marku Šantiću gre zasluga ne samo za senzibilno režijo posameznih prizorov, ampak tudi za dobro vodenje vseh štirih igralcev, ki govorijo, delujejo in so videti povsem prepričljivi. Šantič se je s to izčiščeno miniaturko, ki gradi iz situacije in ima občutju ter dolžini primeren ritem, ton in barvo, vsaj po mojem skromnem mnenju vpisal med najbolj izrazite režijske talente med svojimi kolegi.

Sploh je pri tej najmlajši generaciji opazna tendenca, ki bi jo lahko poimenovali »nazaj k realnosti«; zdi se, da jim za razliko od tiste prve udarniške »pop« generacije, ki je diplomirala na začetku 90-ih let in je bolj kot ob knjigah rasla ob televiziji in množični kulturi, slovenski jezik ni več travma. Pravzaprav se niti ne spominjajo več, da je slovenski film kdaj bolehal za izumetničenostjo, teatralnostjo v igri in še bolj besedi, ki se je kazala v čaščenju zlektorirane visoke

pogovorne slovenščine, za katero so bile primernejše zgodovinske teme in klasična dela slovenske literature kot pa izvirni scenariji s sodobno tematiko. Mladi režiserji se danes tudi po zaslugi svojih predhodnikov, kot povsod drugod, povsem neobremenjeno lotevajo lastne vsakdanjosti. Matjaž Ivanišin je v filmu *Quick View* v komaj 23-ih minutah povedal kar tri zelo »slovenske« zgodbe na zelo »neslovenski« način. Gre za tri med seboj ločene, zaključene sekvence, ki jih povezuje vzdušje emocionalne intenzivnosti. V prvi zgodbi bolesto ambiciozni oče (odlični Igor Samobor!) psihično trpinči desetletnega sina in ga sili v trening tenisa; v drugi se slovensko okorno zblížata starejša osamljena ženska in njen sosed, saj gre njena zadirčna najstniška hči rajši na zmenek, kot da bi ji delala družbo; v tretji zgodbi pa hči domov na kmete ob kolinah prvič pripelje svojega temnopoltega fanta, sodobnega plesalca, kar pri članih preproste družine izzove različne reakcije ... Prva in tretja zgodba sta prava režijska bisera, v tretji še posebej izstopa molčeči, užaljeni oče, ki ga je izvrstno odigral naturščik, gledališki režiser Dušan Jovanović. Ivanišinov odnos do realnosti v tem kratkem filmu nekoliko spominja na *Dekalog* Kieslovskega, seveda zaenkrat še brez mojstrove globine in etičnega uvida. *Quick View*, kot pravi Ivanišin sam, je pač ena od funkcij, ki omogoča sprotno hitro pregledovanje posnetih fotografij na digitalnem fotoaparatu. Matjažu Ivanišinu je očitno uspelo izbrati tri tako slovensko izpovedne, da v njih slovenskost prerašča v univerzalnost, zato je letos v Portorožu upravičeno prejel nagrado za najboljši študentski film. Enako kot za Šantića velja tudi za Ivanišina. Končno še en slovenski režiser z občutkom za življenjskost!

Pes, ki je umrl ob pravem času

Sretan put Nedime

Razveseljivo pri letošnji izborni študentski beri je tudi to, da sta dva odlična, zanimiva filma podpisali režiserki. Alenka Kraigher je zrežirala kratki igrani film *Pes, ki je umrl ob pravem času*, v katerem je verjetno že antologijski stavek: »Valda da moraš na valeti z enim fukat, drugač se pol ful vleče.« Kraigherjeva je po lastnem scenariju skozi zgodbo (ne)sporazumov dveh štirinajstletnic, lokalne plavolase lepote in njene debelušne prijateljice, subtilno obdelala več tem: zagato prve spolne izkušnje in izgube nedolžnosti, dinamiko psiholoških odnosov med »lepšim« in »gršim« dekletom na križevem potu odrasčanja ter njuno prvo soočenje z družbenimi normami in lastnimi projekcijami ter željami. Tudi Alenka Kraigher je glede na zahtevno, malce mučno intimno temo neverjetno spretno zrežirala obe mladoletni igralki naturščici in se v kratki formi zelo približala »feelingu« celovečernega filma Pawla Pawlikowskega *Moje poletje ljubezni* (My Summer of Love, 2005), ki se že nekaj časa vrti v ljubljanskem Kinodvoru. Komaj dvajsetletna Urša Menart pa se je lotila tiste vrste dokumentarnega filma, ki mu v angleško govorečem svetu rečejo »mockumentary«, lažni oziroma psevdodokumentarec. V filmu *Primer: Vain* raziskuje nenadno, paranormalno smrt Mateja Smolnika, slikarja, pesnika in predvsem glasbenika z umetniškim imenom Vain, za katerega se izkaže, da ga nihče od njegovih znancev, ki govorijo o njegovem značaju in delu, ni prav dobro poznal ... Film je učinkovito zrežiran in zmontiran, duhovit je in zabaven vseh 14 minut, sploh na koncu, ko na vrtu sedi cela družina žal že pokojnega režiserja Boštjana Hladnika, menda Vainovega profesorja na ALU ... Glasbo za dokumentarec sta prispevala Boris Benko in Primož

Hladnik iz ene najboljših slovenskih elektronsko vokalnih zasedb Silence, kar je za tovrsten film vsekakor zmagovita kombinacija. Film *Urše Menart* bi kakšen tujec z lahkoto imel za pravi, resnični dokumentarec, kar je navsezadnje tudi smisel in cilj te filmske zvrsti, v kateri pa najbolj uživaš ravno ob razbiranju indicev, kaj je laž in kaj resnica. Med filmsko iluzijo in resničnostjo pa gotovo dobro loči zaporniški duhovnik, že skoraj slovenska medijska zvezda Robert Friškovec, o katerem je klasičen, narativno nepretenciozen dokumentarec z naslovom *Pop posnel Matevž Luzar*. Film nam bolj kot osebnost tega dolgolasega, razumevaločega mladeniča razkriva njegovo humanitarno pastoralno delo in morda nehote ponuja vpogled v osnovni mehanizem fascinacije zapornikov s krščanstvom, za katerega se zdi, kot da vanj zares iskreno verjamejo le še pravi grešniki.

V tekmovalnem programu študentskih filmov so bili prikazani še trije solidni dokumentarci: *Reka na Poljskem* Slobodana Maksimoviča o (sub)kulturi ustvarjanja in reševanja križank, *Moji materi* Gregorja Božiča z melanholično medgeneracijsko zgodbo iz italijansko slovenske polpretekle zgodovine ter *Barve* Jerneja Kastelca, portret štirih glasbeno nadarjenih sester, ki študirajo v Ljubljani. Med kratkimi tekmovalnimi igranimi filmi je treba za konec omeniti še absurdistično črno komedijo *Angoraangora* Darka Sinka z doinelovskim likom sterilnega glavnega junaka, lju-bitelja zajcev, in *Ko naju več ne bo*, filmsko meditacijo na temo ljubezni Florijana Skubica.

Zgoraj: Angoraangora
Spodaj: Primer: Vain